

महाराष्ट्र शासन

पर्यावरण विभाग, मंत्रालय,

शासन निर्णय क्रमांक :- राहयो २००६/९२३/प्र.क्र.५७/तां.क.३

१५ वा मजला, नवीन प्रशासन भवन, मुंबई-३२.

दिनांक : ११ ऑक्टोबर, २००६

वाचा :- शासन निर्णय पर्यावरण विभाग, क्र.इएनव्ही - २००१/

३३१/प्र.क्र.७२/तां.क.१, दिनांक १८.३.२००२

प्रस्तावना :- पर्यावरण विभागाच्या उक्त संदर्भाधीन शासन निर्णयान्वये राज्यात नॅशनल ग्रीन कॉर्पस या योजनेची स्थापना करण्यात आली आहे. या १०० टक्के केंद्र शासन पुरस्कृत योजनेसाठी राज्यात नोडल ऑफिसर म्हणून, संचालक राज्य विज्ञान शिक्षण संस्था, रविनगर, नागपूर यांची नेमणूक करण्यात आली होती. सदर योजनेच्या सक्षम व प्रभावी अंमलबजावणीसाठी सामाजिक वनीकरण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पूणे या संचालनालयाचे जाळे तालुकास्तरापर्यंत असल्याने व सदर संचालनालयाचे काम हे प्रस्तुत योजनेच्या कामांच्या उद्दिष्टांशी अनुरूप असल्याने या संस्थेस स्टेट नोडल एजन्सी म्हणून व संचालक सामाजिक वनीकरण यांना स्टेट नोडल ऑफिसर म्हणून नियुक्त करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. तसेच योजनेच्या प्रशासकीयदृष्ट्या परिणामकारक अंमलबजावणीसाठी राज्यस्तरीय सनियंत्रण समिती व जिल्हास्तरीय सनियंत्रण समिती यांच्या रचना व कार्यपद्धतीमध्ये योग्य त्या सुधारणा करण्याची बाब सुध्दा शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

१. नॅशनल ग्रीन कॉर्पस योजनेसाठी स्टेट नोडल एजन्सी व स्टेट नोडल ऑफिसर यांची नियुक्ती :-

१.१ नॅशनल ग्रीन कॉर्पस या योजनेच्या राज्यस्तरावर अंमलबजावणीसाठी राज्यात स्टेट नोडल एजन्सी म्हणून **सामाजिक वनीकरण संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, शासकीय मध्यवर्ती इमारत, पूणे- ४११ ००१** या संस्थेची तर या योजनेसाठी राज्यस्तरावर नोडल ऑफिसर म्हणून **संचालक, सामाजिक वनीकरण, महाराष्ट्र राज्य, पूणे** यांची नियुक्ती करण्यात येत आहे.

१.२ स्टेट नोडल एजन्सी व स्टेट नोडल ऑफिसर यांची कार्य व जबाबदा-या सोबत जोडलेल्या ' प्रपत्र-१ (अ) ' नुसार असतील.

१.३ स्टेट नोडल ऑफिसर जिल्हास्तरीय समित्यांनी केलेल्या कामाचा त्रैमासिक आढावा घेऊन त्याबाबतचा अहवाल राज्यस्तरीय सनियंत्रण समितीस व राज्य शासनाच्या पर्यावरण विभागास सादर करतील.

१.४ स्टेट नोडल ऑफिसर राज्यस्तरीय सनियंत्रण समितीचे सदस्य सचिव या नात्याने राज्यस्तरीय सनियंत्रण समितीची त्रैमासिक बैठक आयोजित करतील व बैठकीचे इतिवृत्त राज्य शासनाच्या व केंद्र शासनाच्या पर्यावरण मंत्रालयास पाठवतील.

१.५ स्टेट नोडल ऑफिसर या योजनेंतर्गत प्राप्त निधीच्या विनियोगाच्या त्रैमासिक खर्चाचा अहवाल राज्य शासनास सादर करतील तसेच खर्चाचे उपयोगिता प्रमाणपत्र प्रत्येक वर्षी १५ एप्रिल पूर्वी राज्य शासनास व केंद्र शासनास सादर करतील.

१.६ या योजनेतर्गत क्षेत्रनिहाय (ग्रामीण, आदिवासी व शहरी विभागातील विद्यार्थ्यांच्या गरजा लक्षात घेऊन) रिसोर्स मटेरिअल तयार करण्यासाठी रिसोर्स एजन्सींची निवड करून स्टेट नोडल ऑफिसर त्यांची शिफारस राज्य व केंद्र शासनास करतील.

२. राज्यस्तरीय सनियंत्रण समिती :-

२.१ राज्य पातळीवर सदर योजनेचे सनियंत्रण करण्यासाठी खालीलप्रमाणे सुधारीत राज्यस्तरीय सनियंत्रण समितीची स्थापना करण्यात येत आहे.

१.	प्रधान सचिव (पर्यावरण)	-	अध्यक्ष
२.	प्रधान सचिव (ग्रामविकास)	-	सदस्य
३.	प्रधान सचिव (जलसंधारण)	-	सदस्य
४.	प्रधान सचिव (शालेय शिक्षण)	-	सदस्य
५.	प्रधान सचिव (वने)	-	सदस्य
६.	प्रधान सचिव (नगर विकास)	-	सदस्य
७.	शास्त्रज्ञ - १ (पर्यावरण विभाग)	-	सदस्य
८.	संचालक, माध्यमिक शिक्षण	-	सदस्य
९.	संचालक, प्राथमिक शिक्षण	-	सदस्य
१०.	सदस्य सचिव, म.प्र.नि.मंडळ, मुंबई	-	सदस्य
११.	प्रतिनिधी स्टेट रिसोर्स एजन्सी	-	सदस्य
१२.	संचालक सामाजिक वनीकरण तथा स्टेट नोडल अधिकारी-	सदस्य सचिव	

२.२ राज्यस्तरीय सनियंत्रण समितीची कार्ये व जबाबदाऱ्या सोबत जोडलेल्या ' प्रपत्र १(बी) ' नुसार असतील.

२.३ राज्यस्तरीय सनियंत्रण समिती, राज्यस्तरावर या योजनेची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी विविध शासकीय विभागांचा या योजनेत सक्रीय सहभाग वाढविणे, इको क्लबसाठी राज्यास अनुरूप अशी कामे सुचविणे व त्यांची अंमलबजावणी करणे, इ.साठी सनियंत्रण करेल.

२.४ स्टेट नोडल ऑफिसर राज्यातील उत्कृष्ट इको क्लबची निवड करण्यासाठी शिफारस सनियंत्रण समितीला करतील.

२.५ राज्य सनियंत्रण समितीच्या बैठका प्रत्येक ३ महिन्याच्या अंतराने होतील तसेच बैठकांचा अहवाल स्टेट नोडल अधिका-यामार्फत केंद्र शासनास व राज्य शासनास पाठविण्यात येईल.

३. जिल्हास्तरीय अंमलबजावणी व सनियंत्रण समिती :-

३.१ जिल्हा पातळीवर या योजनेची अंमलबजावणी व सनियंत्रण करण्यासाठी जिल्हास्तरीय सनियंत्रण समितीची स्थापना खालीलप्रमाणे करण्यात येत आहे.

१.	जिल्हाधिकारी	-	अध्यक्ष
२.	मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद	-	उपाध्यक्ष
३.	उपवन संरक्षक	-	सदस्य
४.	शिक्षणाधिकारी	-	सदस्य
५.	उपप्रादेशिक अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रणमंडळ	-	सदस्य
६.	जिल्हाधिका-यांनी नामनिर्देशित केलेले पर्यावरण क्षेत्रातील अशासकीय सेवाभावी संस्थेचे व शैक्षणिक संस्थेचे प्रत्येकी १ प्रतिनिधी (जास्तीत जास्त ३ संस्था)	-	सदस्य

३.२ या समितीची कार्ये व जबाबदा-या सोबत जोडलेल्या ' प्रपत्र-१(सी) ' नुसार असतील.

३.३ ही समिती त्रैमासिक बैठका घेईल व बैठकीचे इतिवृत्त व समितीने केलेल्या कार्याचा त्रैमासिक अहवाल स्टेट नोडल ऑफिसर यांच्यामार्फत विभागीय आयुक्त व राज्य शासनास सादर करेल.

३.४ समितीचे सदस्य सचिव त्रैमासिक खर्चाचे विवरणपत्र स्टेट नोडल ऑफिसर यांना सादर करतील.

४. समित्यांच्या कामकाजाचा अहवाल :- राज्यस्तरीय व जिल्हा स्तरीय समित्या त्यांचा अहवाल राज्य समितीने सूचविल्याप्रमाणे विहित नमुन्यात सादर करतील.

५. रिसोर्स एजन्सीची कार्ये व जबाबदा-या :- या योजनेंतर्गत नियुक्त केलेल्या रिसोर्स एजन्सीची कार्ये व जबाबदा-या सोबत जोडलेल्या ' प्रपत्र- २ ' नुसार असतील.

६. ग्रीन कॉर्पसमध्ये सहभाग घेणा-या इको क्लबच्या विद्यार्थ्यांना टोप्या, टी-शर्ट, औद्योगिक घटकांना भेटी, प्रदूषणविषयक रिसोर्स मटेरिअल उपलब्ध करून देणे व जनजागृती अभियानास मदत करणे इत्यादी जबाबदा-या संबंधित प्रादेशिक अधिकारी व उपप्रादेशिक अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ यांच्या असतील.

७. विभागीय आयुक्त संबंधित प्रशासकीय विभागातील नॅशनल ग्रीन कॉर्पस् योजनेचा आढावा प्रत्येक ६ महिन्यास त्यांच्या स्तरावर घेतील व घेतलेल्या आढाव्यानुसार योजनेच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी शासनास योग्य ती शिफारस करतील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने,

(शर्वरी गोखले)

प्रधान सचिव (पर्यावरण)

प्रति,

राज्यपालांचे सचिव, महाराष्ट्र राज्य

मुख्यमंत्र्यांचे सचिव

सर्व मंत्री / राज्यमंत्री यांचे खाजगी सचिव

मुख्यसचिव

शासनाचे सर्व अतिरिक्त मुख्यसचिव / प्रधान सचिव / सचिव

प्रधान मुख्य वनसंरक्षक, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर

सर्व विभागीय आयुक्त

सर्व जिल्हाधिकारी

सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हा परिषद

संचालक, सामाजिक वनीकरण, शासकीय मध्यवर्ती इमारत, पुणे

संचालक, आरोग्य सेवा, सेंट जॉर्ज रुग्णालय आवार, मुंबई

संचालक, माध्यमिक शिक्षण, शिक्षण संचालनालय मध्यवर्ती इमारत, पुणे.

संचालक, प्राथमिक शिक्षण, शिक्षण संचालनालय मध्यवर्ती इमारत, पुणे.

संचालक, राज्य विज्ञान शिक्षण संस्था, रविनगर, नागपूर

डॉ.इरिक भरुचा, संचालक, भारतीय विद्यापीठ, पूणे.

सर्व उपसंचालक सामाजिक वनीकरण.

सर्व शिक्षणाधिकारी, जिल्हा परिषद

सर्व उपवनसंरक्षक

सदस्य सचिव, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई

सर्व प्रादेशिक / उपप्रादेशिक अधिकारी, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ

सर्व मंत्रालयीन विभाग

निवड नस्ती.

ROLE OF IMPLEMENTERS

A. ROLE OF STATE NODAL AGENCY / OFFICER

- (a) To nominate a Nodal Officer.
- (b) To ensure identification of member schools by the District Committee in consultation with the Resource Agency.
- (c) To select locally relevant resource material in consultation with the Resource Agency and get it printed.
- (d) To ensure identification of Master Trainers by District Committees and organise training for them with the help of Resource Agency.
- (e) To ensure training programme for In-charge Teachers in Districts.
- (f) To ensure distribution of grants and resource material to Eco-clubs.
- (g) To receive quarterly reports from District Committees and compile them in the form of reports and send them to Central Nodal Officer in the given format.
- (h) To organise State Level activities and coordinate them.
- (i) To organise publicity to the programme to encourage more schools and students to join Eco-clubs.

B. ROLE OF STATE STEERING COMMITTEE

- (a) To coordinate implementation of the scheme.
- (b) To encourage different government departments to actively help the Eco-clubs.
- (c) To review periodically the implementation of the scheme and suggest activities to be taken up at District Level.
- (d) To select the best district, best Eco-club and give publicity to their activities so that other districts and Eco-clubs can adopt them.

C. ROLE OF DISTRICT IMPLEMENTATION AND MONITORING COMMITTEE

- (a) To identify the Member schools in consultation with State Nodal Agency and Resource Agency.
- (b) To motivate Heads of schools to initiate participation in the scheme.

- (c)** To select Master Trainers and send them for training organised by the State Nodal Agency.
- (d)** To identify In-charge Teachers in consultation with School Principals and organise training for In-charge Teachers.
- (e)** To distribute Resource Material to In-charge Teachers at the time of their training.
- (f)** To identify the activities to be taken up at the District level and organise them.
- (g)** Coordinate, supervise and monitor the implementation of the activities by all the Eco-clubs in the district.
- (h)** To keep the State Nodal Agency informed of the activities undertaken by the individual schools and at the district level in the given format.
- (i)** To appoint the individual members as supervisors for a group of 10-15 schools and review their reports.
- (j)** To send the monitoring report to the State Nodal Agency as per the schedule.

ACTIVITIES

ROLE OF RESOURCE AGENCY

Each State /UT is being provided with the services of one Resource Agency for the better implementation of the scheme. The main role of the Resource Agency is that of a consultant and a facilitator. The Agency is expected to perform the following functions:

- (i). Assist the State Nodal Agency/District Committees in the identification of schools in each district.
- (ii). Help the Nodal Agency in selecting locally relevant resource material.
- (iii). Help the Nodal Agency in organising training programme for Master Trainers by providing technical inputs and resource persons.
- (iv). Assist District Committees in drawing up action plans and in organising District level training programmes for In-charge teachers by providing resource persons as well as in drawing up training schedule. To advise the State Nodal Agency in all aspects of implementation of the Scheme.